

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION
SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2023

3-son
(May-Iyun)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

	TAHRIRIYAT
	4
	TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI
F. Kuchkarova	Talabalarni sanogen tafakkurini rivojlantirish omillari
M. Xasanova	Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kompozitsiyaga oid kompetensiyalarni rivojlantirish
N. Turdiyev	Bo'lajak o'qituvchilarda daxldorlik hissini shakllantirish
J. Xamidov	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida innovatsion klaster yondashuvi asosida ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish
N. Valiyeva	Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy rivojlantirishning ilmiy-pedagogik jihatlar
	TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI
X. Orzikulov	Talabalarda ijtimoiy-pedagogik kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (Pedagogika fanini o'qitish misolida)
A. Qosimov	Pedagogik texnologiyaning metodologik asoslari va uning xususiy metodikadan farqi
M. Boratova, O. Ishboeva	Biologiyani o'qitishda modulli ta'lim texnologiyalari va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning uzviyligi va uyg'unligi
	TA'LIM SIFATI: MAZMUN VA MOHIYAT
N. Temirov	Oliy ta'lim sifatini baholashning xorijiy modellari va o'zbekistonda oliy ta'lim tizimidagi islohotlar tahlili
	ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI
N. Abdunazarova	Maktabgacha ta'limda zamonaviy yondashuv va ta'lim va tarbiyaning asosiy prinsiplari
D. Pulatova	Oliy ta'limda aralash ta'limni tashkil etish tendensiyalari
D. Farsaxonova	Oliy ta'limda interfaol ta'lim texnologiyalaridan foydalanish
	MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI
B. Narzullaeva	Mahallalarda millatlararo do'stlik aloqalarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish
S. S. Meliboyeva	Milliy hunarmandchilik – voyaga yetayotgan qizlarni ijtimoiylashtirish omili sifatida
B. Xusanov	Oilalarda o'smir yoshlarni ijtimoiy-ma'naviy hayotga tayyorlash metodikasi
	TA'LIMDA MENEJMENT
N. Abdullaeva	Maktabgacha ta'limda menejment, zamonaviy yondashuv va samarali shakllar
Z. Mahmudova	Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik jarayonlarni maqsadli boshqarishning dolzarb vazifalari
	TA'LIMDA MARKETING
Sh.Y. Yusupova	Moliyaviy savodxonlikni shakllantirish pedagogik muammo sifatida: pisa tadqiqoti tahlillari

Jamshid XAMIDOV,

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, "Texnologik ta'lim"
kafedrası katta o'qituvchisi

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA INNOVATSION KLASSTER YONDASHUVI ASOSIDA IJODKORLIK QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya

Ushbu maqolala bugungi kun ta'lim tizimida 1- 4-sinf o'quvchilarini innovatsion klaster yondashuvi asosida ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, texnologiya darslarida klaster yondashuvi, ya'ni boshlang'ich sinf o'quvchilarini applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishga oid muammolarni o'rganish, maqsad va vazifalarni belgilab olish kabi masalalar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar. Klaster, klasterli yondashuv, aksiologik, psixologik, metodlar, maqsad, jamiyat, tashabbuskor, ijodkor, dolzarb.

В данной статье освещается вопрос развития творческих способностей учащихся 1-4 классов на основе инновационного кластерного подхода в современной образовательной системе.

Ключевые слова. Кластер, кластерный подход, аксиологический, психологический, методы, цель, общество, инициатор, творец, актуальный.

This article sheds light on the issue of developing the creativity of 1-4 graders based on the innovative cluster approach in today's educational system.

Key words. Cluster, cluster approach, axiological, psychological, methods, goal, society, initiator, creator, actual.

Rеспублиkada har bir soxada tashabbuskor, ijodkor, dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy muammolarni hal qilishda yangi yondashuvlarni topishga tayyor, yangi demokratik jamiyatda yashashi va shu jamiyat uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan odamlarga, ayniqsa, talab katta. Chunki, har qaysi davlat avvalo o'z farzandlari qiyofasida, unib-o'sib kelayotgan yosh avlod timsolida shu xalqqa xos xususiyat va fazilatlarini namoyon etadigan, uning azaliy orzularini amalga oshiradigan buyuk kuchni ko'radi. Ma'naviy va jismoniy barkamol avlodni voyaga yetkazish masalasi biz uchun umummilliy, umumdavlat miqyosidagi vazifa bo'lib, bu ezgu maqsad yo'lida amalga oshirilayotgan ishlarimizni izchil va qat'iyatlik bilan davom ettirish bugungi siyosatimizning diqqat markazida turibdi. Shu munosabat bilan, shaxsning ijodiy faoliyatini rivojlantirish muammosi bugungi kunda alohida dolzarblikka ega. Ijodkor shaxslar har doim sivilizasiya taraqqiyotini belgilab, yangilik, g'ayritabiiylik bilan ajralib turadigan moddiy va ma'naviy qadriyatlarni yaratib, odamlarga oddiy ko'rinadigan hodisalarda g'ayrioddiy narsalarni ko'rishga yordam beradi.

Psixologik va pedagogik tadqiqotlarda ijodning 4 turi ajratib ko'rsatiladi:

- sodda (maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshida namoyon bo'ladi). Ushbu yoshda maktab o'quvchilarida yengish kerak bo'lgan stereotiplar;
- rag'batlantiruvchi – samarali (faoliyat tashqi stimul ta'sirida aniqlanadi);
- evristik (faoliyat ijodiy xarakterga ega, muammolarni hal qilishning yangi original yoki yanada oqilona usullarini izlash amalga oshiriladi);
- haqiqiy (mustaqil ravishda topilgan muntazamlik yangi muammo vazifasini ba-

jaradi).

Maktab o'quvchilarining ijodiy faoliyatini o'qitishning natijasi bo'lgan rivojlanish omillari sifatida ijodiy qobiliyatlarni mustaqil omil sifatida belgilaydigan olimlarning pozitsiyasiga rioya qilgan holda, biz yosh o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarining tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatamiz:

- ijodiy fikrlash;
- ijodiy tasavvur;
- ijodiy faoliyatni tashkil etish usullarini qo'llash.

Talabalarning ijodiy tafakkuri va tasavvurini rivojlantirish uchun quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirish zarur:

- obyektlarni, vaziyatlarni, hodisalarni turli asoslarda tasniflash;
- sababiy munosabatlarni o'rnatish;
- tizimlar o'rtasidagi munosabatlarni ko'rish va yangi aloqalarni aniqlash;
- tizimni ishlab chiqishda ko'rib chiqish;
- kelajakka oid taxminlar qilish;
- obyektning qarama-qarshi belgilarini ajratib ko'rsatish;
- qarama-qarshiliklarni aniqlash va shakllantirish;
- bozmlarning makon va vaqtdagi ziddiyatli xususiyatlarini ajratish;
- fazoviy obyektlarni aks ettirish;
- xayoliy makonda turli yo'naltirish tizimlaridan foydalanish;
- tanlangan xususiyatlarga asoslangan obyektни ifodalash.

Yuqoridagi masalalarni yechishda innovasion klaster yondashuvidan foydalanishni maqsadga muvofiq, deb o'ylaymiz. Shu o'rinda klaster tushunchasi va uning mohiyatini yoritib o'taylik. Klaster deb ma'lum tizim tushuniladi, ammo bu tizim o'ziga xos bo'lib, bunda unga qo'shilgan elementlar ushbu tizimning ishini yaxshilaydi, biroq undan biron elementning chiqib ketishi, bu tizimning buzulishiga olib kelmaydi. Klaster tizimlariga unumdorlik, barqarorlik xos hamda u oson zamonaviylashtirilishi, yangilanishi va turli vositalarda kuchaytirilishi mumkin. Klasterning afzalligi uning global mashtabga egaligi, ochiqligi, egiluvchanligi va boshqaruvining soddaligidadir.

Klaster yondashuvga murojaat qilishga zaruriyat – klasterning texnologik ta'lim tizimining samaradorligini oshirish, manfaatdor tomonlar harakatini birlashtirish xususiyatiga ega tashkillashtirish shakli sifatida ustuvorlikka egaligidadir. Klasterlarning asosiy shartlaridan biri ularning xududiy strategiyasidir, zero ta'lim klasterlari o'z xududidan ajralmagan holda rivojlanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktabini 4-sinf o'quvchilarining ijodkorligini oshirishda “Tabiiy va turli materiallardan applikasiya ishlarida foydalanish usullari” mavzusi shu ma'noda dolzarbki, texnologiya fanini o'qitilishini to'g'ri yo'lga qo'yish, o'quvchini mehnat faoliyatiga jalb qilish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

Boshlang'ich sinf Texnologiya darslarining tarbiyaviy ahamiyati, o'quvchilarni qo'l mehnatiga o'rgatish, ularni ijodkor, yetuk inson qilib tarbiyalash, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish, mehnat malakalarini oshirish, amaliy mashg'ulotlar jarayonida ko'nikma va malakalarni shakllantirish, kasbga yo'naltirish, aplikasiya ishlari orqali o'quvchilarni estetik jihatdan tarbiyalash, o'quvchilarni kasb-hunarli bo'lib yetishishlariga zamin yaratishdan iborat. Shuningdek, 4-sinf o'quvchilari qog'oz turlaridan, tabiiy va turli materiallardan applikasiya yo'nalishida har xil kompozitsiyalar yaratish jarayonida ularning ijodkorlik qobiliyatlari yanada rivojlanib boradi.

Texnologiya darslarida Klaster yondashuv orqali avvalombor muommolar o'r-

ganilib chiqiladi. 4-sinf Texnologiya darslarida o'quvchilarni applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishda turli metodlardan foydalanish, maqsadi va vazifalarini belgilab olishda muammolarining holatini o'rganish hamda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat:

- boshlang'ich sinf o'quvchilarini applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishga oid muammolarni o'rganish hamda maqsad va vazifalarni belgilab olish;
- boshlang'ich sinf o'quvchilarini applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishda mavzuga doir ma'lumotlarni tahlil qilish;
- boshlang'ich o'quvchilarini applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishda muvaffaqiyatli ish uslublarini o'rganish;
- boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodkor qilib tarbiyalashning samaradorligini oshirish;
- boshlang'ich sinf o'quvchilarini applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishda turli metodlardan foydalanishda doimiy izlanishlar olib borish;
- boshlang'ich sinf o'quvchilarni applikasiya ishlari orqali ijodkorligini oshirishda o'qituvchini individual yondoshuvini ta'minlash shart-sharoitlarini ishlab chiqish.

1-4 sinf o'quvchilarini ijodkorlik qobiliyatini oshirishda Texnologiya darslarida mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish, applikasiya ishlari orqali tarbiyalashga doir bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlarini ta'minlashlari uchun qo'shimcha amaliy mashg'ulotlar va to'garaklar faoliyatini to'g'ri yo'lga qo'yish ishlarida samarali natijalarni qo'lga kiritish mumkin.

1-4 sinf o'quvchilarining ijodkorlik qobiliyatini oshirishda applikasiya ishlaridan foydalanish yo'llari o'quvchilarda turli texnologik ta'lim jarayonida o'quvchilarni aqliy va axloqiy, estetik jihatdan rivojlantirib borishda ularning yosh xususiyatlarini, shaxsiy, psixologik va fiziologik sifatlarini hisobga olindi. O'quvchilarni bilim, o'quv ko'nikmalarini turli usullar bilan davlat ta'lim standartlariga binoan nazorat qilib borildi hamda 4-sinf o'quvchilarining ijodkorlik qobiliyatini oshirishda applikasiya ishlaridan foydalanish yuzasidan tashkil etilgan amaliy mashg'ulot davomida ko'zlangan maqsadga va natijaga erishildi.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim makonini klasterlashtirish ta'limni zamonaviylashtirish va ta'lim tizimini kompleks model asosida qurishga imkon yaratadi. U o'z ichiga maqsadlar, metodlar, shakllar, vositalar, o'quvchilarning qadriyatlarini o'zlashtirish mexanizmlari, tarbiya tizimida boshqaruv elementlari kabi komponentlarini joylab olgan bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muxamedov G.I., Mardonov Sh.Q. "Kasbiy ta'limda klaster yondashuvni qo'llash mohiyati".// ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES, SCIENTIFIC JOURNAL, VOLUME 2, 2021.
2. Каменский А.М. «Внутришкольный образовательный кластер»// Режим доступа: <http://www.lik590.ru/about/director/cluster.pdf>
3. Барканова О.В. "Методики диагностики одаренности и креативности: психологический практикум". – Вип. 3. – Краснояр. гос. пед. ун-т им. В.П.Астафера. – Красноярск, 2011.
4. Хамидов Ж.А. "О некоторых формах, методах трудового воспитания младших школьников".// Academic research in educational sciences scientific journal. Volume 1, Issue 3, 2020

Bosh muharrir:

Mahmudov Sarvar Yuldashevich

Mas'ul kotib:

Suyarova Lutfiya Muxiddinovna

Bosh dizayner – badiiy muharrir:

Mamasoliyev Akbarali Hamzayevich

TAHRIR HAY'ATI:

Xilola UMAROVA, Risboy JO'RAYEV, Komiljon MUQIMOV, Ulug'bek INOYATOV,
G'ayrat SHOUMAROV, Maqsudjon YULDASHEV, Oynisa MUSURMONOVA, Lola MO'MINOVA,
Dilyara SHARIPOVA, Barno ABDULLAYEVA, Rohatoy SAFAROVA, Xolboy IBRAGIMOV,
Ravil IS'YANOV, Mirodiljon BARATOV, Shaxnoza XALILOVA, Sharibboy ERGASHEV,
Yashin ISMANDIYAROV, Alisher UMAROV, Muhabbat MIRSALIYEVA, Bahodir MA'MUROV,
Shukurullo MARDONOV, Ulfat MAHKAMOV, Muhayyo UMARALIYEVA.

JAMOATCHILIK KENGASHI:

Dilshod KENJAYEV, Sobitxon TURG'UNOV, Nargiza RAXMANKULOVA, Abduhalim MAHMUDOV,
Kamola RISKULOVA, Feruza QODIROVA, Islom ZOKIROV, Ravshan ABDUXAIROV.

Tahririyat manzili:

Toshkent shahar Shayhontoxur tumani Navoiy ko'chasi, 30-uy.
E-mail: xalq_talimi@xtv.uz Tel: (0 371) 231-16-51, Faks: 231-16-52
t.me/xalqtalimi_jurnali. http://t.me/xalq_talimi_jurnali.

Jurnalga yuborilgan maqolalarga javob qaytarilmaydi, jurnalda e'lon qilingan maqolalardan olingan matnlar “Xalq ta'limi” ilmiy-metodik jurnalidan olindi, deb ko'rsatilishi shart.

Jurnal 2015-yil 20-martdagi 214/2-sonli qarori bilan OAK ilmiy nashrlari ro'yxatiga kiritilgan.

“TAFAKKUR NASHRIYOTI” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Shayhontoxur tumani, Navoiy ko'chasi, 30-uy

Bosishga ruxsat etildi: ____-y. Qog'oz bichimi 70x100 1/16. Ofset bosma usuli.
Shartli b.t. 12,0. Adadi ____ nusxa. – buyurtma.
Bahosi kelishilgan narxda.

Ushbu songa mas'ul – Abduqodirova Shohida Akmalxo'ja qizi

Jurnalga taqdim etilgan barcha materiallar <https://rustxt.ru/antiplagiat> sayti hamda https://t.me/check_antiplagiat_bot da monitoring qilinadi.

© “Xalq ta'limi” jurnali, 2023.